

UTFLYKT PÅ LILLA KARLSÖ

Den 11 maj, for vi till Lilla Karlsö, (Tack Marina för ett gott förslag!) en lugn och stilla dag, sån tur med vädret, tänk om det blåst full storm och regnat, nu var det bara lite dimma. En dimma som gjorde att man kunde få känna sig totalt avskärmad från resten av världen. Ett gäng guideföreningsmedlemmar med matsäck och varma kläder, de flesta med "kloka" skor, några andra, inklusive mig själv, med mindre "kloka" skor. Men vad gör väl lite våta fötter när man får vara ute och njuta av naturen! Efter en kort fikapaus direkt efter landstigning (samt besök på hemlighuset) gav vi oss iväg på vandring runt Lillön, ledda av vår alldeles eminenta guide Mårten Hjernquist.

Vi fick lära oss om växter såsom Hjärtstilla (lugnar hjärtat, syns här ovan) och Skörbjuggsört (ger C-vitamin), Blå sminkrot (roten ger röd färg och har använts som smink) och Karlsösallad (mycket rar växt, som egentligen växer i sydöstra Europa). Vi såg Hundtunga, sippor, små, små orkidéer som börjat spira, nävor o små maskrosor, samt många, många fler.

Silltrutar och sillgrisslor, tördar och skratmåsar. Vi tänker ju ofta på sillgrisslor när vi tänker Karlsö, men tordmularna är faktiskt fler på båda öarna. Mellan 3000 och 4000 par av varje sort häckar på Lilla. På 1940-talet med kalla vintrarna dog många tordmular, men sedan 20 år tillbaka har de återhämtat sig och åter gått om sillgrisslorna i antal. Det är också så att när torskbeståndet varit på topp, har beståndet av alkor sjunkit, då de alla äter samma mat – skarpsill (och nån strömming). (Vi kommer ihåg vårt studiebesök på Fiskfabriken i Ronehamn där vi såg de stora frysblocken med skarpsill, som skickas till England för att bli ansjovis...)

Från början var det egentligen silltrutarna som gjorde att Karlsöarna kom att kallas fågelöar. De häckar på Lillön i kolonier, ovanligt, för det mesta häckar de en och en.

Gamla gravar i olika former finns lite här och där, både bronsåldersrösen och stenkistor. Ett stort träkors går vi förbi, som restes i samband med utgrävningar på 1940-talet, då man fann kristna gravar. Har man bott på Lilla ön året runt? Kanske inte, men spår av forntida människor finns överallt.

Lite mer om fåglarna, både Kungsörn och Havsörn kan man få se här, ni vet väl säkert att världens tätaste population av Kungsörn finns på Gotland (inräknat öarna runt om), med ca 40 par. Ca 30 par Havsörn har vi också, där är dock Stockholmsområdet tätast. Och hur är det då med örnarna och vindkraftverken? Jo, visst förolyckas örn i kollision med vindverk, man beräknar att 20-30 örnar dör därav varje år på Gotland. Men hur går det ihop tänker man, då borde det inte finnas några kvar snart!! Men de örnar som dör är inte endast gotländska, utan även hitflugna gäster från exempelvis Danmark eller Finland.

Ett pilgrimsfalkspar häckar på Lillön, Östersjöns enda, och har de senaste åren fått ut flera ungar.

Östersjön mår dåligt, är full av kemikalier, bottnarna dör, har vi hört länge. Men det ser faktiskt mycket ljusare ut nu, vår sjö blir allt renare och renare, både blåstång och blåmusslor ökar i antal!

Andra djur på ön: vattenfladdermus – som bor inne i de gamla ihåliga träden och beger sig ner till vattnet nattetid för att fånga insekter. Snokar – som alla har olika "fingeravtryck" på undersidan, bukplåtarna ser olika ut på varje individ, och de som arbetar med inventeringen på ön känner de alla, Kalle, Doris och Erik, jo för visst har de fått egna namn! Inte för det är lätt att få prata med dem, de slingrar sig gärna ner i vattnet, där de kan hålla andan längre än vi har tålamod att vänta... Snokarna som här är helt svarta, snokarna som simmar som ålar, medans huggormar (finns inte på ön, finns inga möss att äta) simmar med huvudet uppe.

66 meter hög är Lilla Karlsö, näst högst efter Lojsta med sina 82 meter (eller 83 eller vilket man vill välja), Stora Karlsö 55 meter.

Vi kom till grottan, den som beskrivs av Selma Lagerlöf, när vildgässen kommer från Öland och aprilstormen är över dem. Nils, på Akka, tror slutet är nära när plötsligt en skrovlig klippvägg tornar upp sig framför dem, men gässen flög rakt in i hålan i klippväggen, räddade! (*Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige, den 8 april*)

På sommaren ingår ibland att man vadar i vattnet på den guidade turen, men eftersom vattnet gick ganska så djupt idag, tänkte Mårten att vi ville slippa, och det ville vi! Så vi klättrade ner på stranden men sen gick vi upp tillbaka igen, och tog stigen upp på platån. Åh så vackert, och utsikten började då komma dessutom, med solen som bröt igenom dimman lite grann. Vi strosade fram bland lammlortar och örter, förbi (på lugnt avstånd) de häckande silltrutarna, fram mot det enda trädet uppe på platån, vi pratade om karstsprickor och orkidéer och lamm. De ca 130 tackorna av Gutefåren hade kommit till ön för några veckor sen, men de ville inte visa sig för oss, de höll till på nordsidan, där även fåglarna häckade. Smarta, där fick de vara ifred. Om inte lammen gick där och betade, på ön, skulle den snart svämma över av orkidéer, sen skulle buskarna komma, och snart vore det inte denna speciella plats det är idag. Här har varit kontinuerligt bete sedan bronsåldern, vilket ger många rara växter.

Jag måste få nämna ett litet djur till, eller kryp snarare, "tjuvmyran", *Solenopsis fugax*. En gul liten myra som hittas under stenar och har fått sitt namn för att de stjälar andra myrors avkomma för att föda upp sina egna larver med. Sentida fynd kommer endast från Stora och Lilla Karlsö, där den finns ganska rikligt. (Dessutom har en lokal nyligen uppdagats i Skåne.)

Okej, nu tog vi trappan ner till landningsplatsen, där matsäcken väntade. I vacker sol, med glittrande sjö, satt vi där och bara njöt, tills Karlsöbåten kom tuffande för att hämta hem oss igen. Vi hann med att kolla i stora kikaren på sillgrisslorna som höll till ute på vattnet, vi kikade i museet och i den lilla övernattningsstugan, där det finns 6 bäddar. Ganska stora bäddar, så tycker man riktigt om varandra kan man bo över flera... Ingen el, inget rinnande vatten, men lite ved till öppna spisen, solceller till läslamporna vid sängarna, världens utsikt och lugn och ro, behövs det mer än så? En härlig dag! *(Läses med reservation för eventuella minnesvariationer.)*

